

Education Review. 2016. Vol. 8. No. 1. Pp. 49–55.

2. Кербаль М. Зарубіжний досвід формування нормативно-правової бази щодо молодіжної політики [Електронний ресурс] / М. Кербаль. – С. 123–129, С. 124. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/ukrpolituk/3/15.pdf>.

Ольга РЕЗНІЧЕНКО

*заступник начальника – начальник відділу
у справах молоді управління молоді та спорту
Сумської обласної державної адміністрації*

ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАМОВЛЕННЯ У МОЛОДІЖНІЙ ПОЛІТИЦІ

У січні 2019 року було прийнято один з ключових законів у галузі соціального захисту населення – Закон України «Про соціальні послуги», яким визначено основні принципи, напрямки, категорії отримувачів, види та механізми соціальних послуг.

Але варто зазначити, що в першу чергу, коли мова йде про організацію надання соціальних послуг, визначення категорії їх отримувачів, їх потреб, зазвичай прийнято стереотипно вважати, що мова йде лише про такі категорії, як: особи з інвалідністю, тяжко або невиліковно хворі, громадяни похилого віку, діти-сироти, малозабезпечені родини, особи, що зазнали насилля, учасники АТО та ВПО, безробітні. Законодавство, що регулює надання соціальних послуг та їх визначення, фактично не розглядає складової молодіжної політики, як напрямок надання соціальних послуг.

Проте, новий Закон України «Про соціальні послуги», визначаючи типологію, варіативність соціальних послуг, механізм соціального замовлення, слугує ґрунтовною законодавчою підставою для організації надання соціальних послуг у тому числі в галузі молодіжної політики з виділенням бюджетного фінансування як з державного, так і з місцевих бюджетів.

Підтвердженням цього є досвід Сумської області. Так, у 2018 році Сумщина першою за ініціативи громадськості пілотувала розробку та прийняття Обласної цільової соціальної програми розв'язання пріоритетних проблем з використанням механізму соціального замовлення. Перший рік реалізація зазначеної програми стосувалася лише таких напрямів та категорій, як охорона здоров'я (зокрема надання соціально-медичної, інформаційної, юридичної та психологічної допомоги пацієнтам ЗПТ, наркозалежним, ВІЛ-інфікованим), соціальний захист (надання інформаційно-консультативних послуг, соціально-психологічної реабілітації учасникам антитерористичної операції (операції об'єднаних сил), допомога постраждалим від домашнього насилля, внутрішньо переміщеним особам). Виконання програми показало свою ефективність, не лише щодо змісту, але й щодо механізму використання бюджетних коштів. І уже у 2019 році перелік виконавців програми та, відповідно, напрямів, було розширено для галузі молодіжної політики. Зокрема, в рамках програми було організовано придбання через соціальне замовлення 2-х послуг: 1) реалізація заходів у напрямку соціальної профілактики та пропаганди здорового способу життя в молодіжному середовищі; 2) реалізація заходів спрямованих на організацію доступного та змістовного оздоровлення та відпочинку дітей пільгових категорій області.

Яким же чином таку можливість, як соціальне замовлення, можна використовувати у молодіжній політиці?

Говорячи про процес організації надання соціальних послуг за напрямками молодіжної політики, варто розглянути цей процес з кількох аспектів:

1. Напрямки надання соціальних послуг та категорії їх отримувачів.
2. Механізм соціального замовлення, як приклад делегування повноважень громадським організаціям та підприємцям, особливо в рамках напрямку розвитку громадянського суспільства.
3. Соціальне замовлення, як ефективний інструмент розвитку молодіжної політики в рамках реформи децентралізації.

Розглянемо більш детально кожен із аспектів.

1. Напрямки надання соціальних послуг та категорії їх отримувачів в галузі молодіжної політики.

Відповідно до чинного законодавства, соціальні послуги – це дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають.

З урахуванням пріоритетів державної молодіжної політики, можна виділити наступні напрямки (проблеми) та категорії молоді, які можуть бути представлені (вирішенні) механізмом надання соціальних послуг:

– здійснення соціальної профілактики молоді, що опинилася у групі ризику щодо потрапляння під вплив соціально небезпечних звичок (тютюнопаління, алкоголізм, наркозалежність, соціально небезпечні хвороби тощо). У даному випадку мова йде не лише про пропаганду здорового способу життя, а в першу чергу здійснення заходів, спрямованих на попередження впливу негативних звичок та чинників на молоде покоління, починаючи із середнього та старшого шкільного віку.

З метою часткового вирішення цієї проблеми Міністерством молоді та спорту у співпраці з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади з 2014 проводило щорічної інформаційно-профілактичної акції «Відповідальність починається з мене», одним із основних завдань якої є: «здійснення заходів щодо популяризації та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді, протидії поширенню у молодіжному середовищі соціально небезпечних захворювань, алкоголізму, наркоманії та тютюнопаління, зокрема виявлення фактів порушень чинного законодавства щодо незаконного продажу неповнолітнім алкогольних напоїв та тютюнових виробів, проведення інформаційно-просвітницької роботи серед торговельних закладів та населення щодо відповідальності за продаж алкоголю та тютюнових виробів неповнолітнім».

Проте, варто визнати, що по факту дана акція на місцях через брак

кадрового професійного потенціалу, реалізується не на достатньому рівні, зазвичай її проведення зводиться до організації поодиноких заходів, при цьому системна робота відсутня.

Використання механізму замовлення послуг соціальної профілактики дозволить більш якісно та в повній мірі здійснювати роз'яснювальну, профілактичну, інформаційну роботу у напрямку подолання проблеми потрапляння молоді під вплив хибних звичок та соціально небезпечних хвороб;

– організація змістовного оздоровлення, відпочинку та дозвілля дітей та молоді, особливо соціально уразливих категорій, в канікулярний період.

У даному напрямку не можна сказати, що державні інституції не виконують, або не в повній мірі виконують свої функції. Щороку з бюджету усіх рівнів виділяються кошти на придбання послуг з оздоровлення та відпочинку (путівок) для дітей пільгових категорій у відповідних закладах до 18 років. Проте, цих коштів недостатньо. При цьому середня вартість путівки до відповідних закладів щороку збільшується, а кошти, що виділяються за напрямком «Оздоровлення дітей» можуть використовуватися лише для придбання путівок терміном, не менше 14 днів. Натомість, фактично усі заклади оздоровлення та відпочинку, а також інститути громадянського суспільства, що мають багаторічний позитивний досвід організації якісного оздоровчо-відпочинкового процесу, готові організувати 3-х, 7-ми, 10-ти денні відпочинкові зміни, надаючи, при цьому, дітям широкий спектр якісних виховних, дозвілевих, психологічних, терапевтичних та інших функцій;

– одним із пріоритетів державної молодіжної політики є зайнятість молоді. І якщо в питаннях, щодо профорієнтаційної роботи з молоддю, розвитку волонтерської діяльності Мінмолодьспортом проводиться значна робота, реалізується та підтримується велика кількість проектів, то з вирішенням таких питань, як працевлаштування молоді, зменшення кількості молоді, особливо з сільської місцевості, що вимушена масово виїжджати закордон на заробітки (часто неофіційні), перед органами державної влади на

місцях та органами місцевого самоврядування постає проблема. Брак кадрів, особливо в сільській місцевості, не дозволяє здійснювати відповідну інформаційно-консультативну та навчальну діяльність у цьому напрямку. Втрачається контроль над ситуацією, молодь не відчуває належної підтримки, а, відповідно зростає відсоток молодіжного безробіття. Натомість організація надання соціальних послуг у даному напрямку із залученням кваліфікованих організацій дозволила б більш ефективно та адресно надавати допомогу молоді у пошуку першого робочого місця, набуття конкретних корисних знань, умінь та навичок з огляду на вимоги сучасного ринку праці тощо;

– ще одним із напрямків, який міг би розвиватися із використання механізму соціального замовлення, є розвиток системи національно-патріотичного виховання. За останні роки на державному рівні цей напрямок значно посилено, як на рівні законодавчого забезпечення, так і на рівні бюджетного фінансування. Але коли мова йде про виконання аналогічних функцій на рівні місцевому – знову виникає проблема кадрів. В більшості ТГ України питаннями молодіжної політики, фізичною культурою та спортом, НПВ займається, в кращому випадку, одна людина, а частіше – це фахівець, що виконує функції за кількома не пов'язаними між собою напрямками. При цьому за своїм змістовним ідеологічним наповненням напрямок НПВ, особливо в умовах сьогодення, має займати одну з провідних та ключових позицій гуманітарної сфери. Частково вирішити зазначену проблему можливо через надання відповідних соціальних послуг. При цьому, що важливо, в якості надавачів можна і варто залучати учасників ООС, що сприятиме їх соціалізації.

2. Механізм соціального замовлення, як приклад делегування повноважень громадським організаціям та підприємцям, особливо в рамках напрямку розвитку громадянського суспільства.

Говорячи про процес організації соціальних послуг, варто особливо увагу приділити механізму соціального замовлення. Адже, окрім своєї ключової функції – надання соціальної послуги, тим хто її потребує, цей

механізм повинен забезпечувати максимально якісний відбір надавачів на конкурсних засадах.

При цьому слід зауважити, що соціальне замовлення, як конкурс, має суттєву відмінність від механізму проведення конкурсів проектів розроблених інститутами громадянського суспільства. Так, в рамках стандартного конкурсу проектів допомога надається в переважній більшості на підтримку разової ініціативи, автором якої є група громадських діячів. При цьому учасником та переможцем конкурсу може стати малодосвідчена громадська організація, що лише починає свою соціальну діяльність. Механізм же соціального замовлення, що покликаний організувати надання допомоги певній кризовій цільовій аудиторії, не може дозволити долучити до надання цієї допомоги не фахових малодосвідчених спеціалістів, але при цьому соціальне замовлення передбачає участь у якості надавача, громадських організацій або ФОПів, що відразу створює для них можливість стати рівноправними конкурентами для відповідних державних структур.

Тобто, соціальне замовлення, яке базується на поступовому делегуванні від органів державної влади повноважень та ресурсів до інститутів громадянського суспільства і підприємницького сектору частини соціальних та інших функцій, якими перевантажені державні інституції, є ефективним інструментом регулювання діяльності у сфері надання соціальних послуг. При цьому, цей механізм водночас слугуватиме стимулом для інституційного розвитку ІГС, підвищенню рівня їх відповідальності.

3. Соціальне замовлення, як ефективний інструмент розвитку молодіжної політики в рамках реформи децентралізації.

Реформа децентралізації є однією з ключових реформ уряду. Децентралізація бюджетів, розширення повноважень та можливість самовизначення громад щодо власного розвитку безумно сприяли розвитку територій, підвищенню соціальних стандартів населення. Але, певний перелік напрямків державної політики (що є базовим) був чітко обумовлений концептом реформи та має чітке нормативне відображення. До таких належить

освіта, медицина, соціальний захист, безпека. Натомість, такі напрямки, як молодіжна політика та національно-патріотичне виховання, не маючи чіткої схеми впровадження у новостворених громадах, з одного боку загальмували свої темпи розвитку, а з іншого –отримали шанс для власної визначеності та можливість обрання індивідуального, з огляду на специфіку громади, шляху. Головне – віднайти та запровадити механізми такого розвитку.

І вдалим у даному контексті, є саме механізм соціального замовлення та організації надання соціальних послуг.

По-перше, територіальна громада, як орган місцевого самоврядування, має підстави самостійно визначити напрямки надання соціальних послуг та категорію їх отримувачів, зважаючи на гендерні, вікові, географічні, соціально-економічні особливості громади.

По-друге, для громад, особливо невеликих та розташованих в сільській місцевості без прив'язки до районних центрів, використання та фінансування механізму соціального замовлення є економічно вигідним та обґрунтованим, адже дозволяє фактично винаймати надавачів цих послуг на визначений період часу, не витрачаючи при цьому ресурс на постійне утримання та адміністрування відповідних комунальних чи державних установ.

Таким чином, варто зазначити, що прийняття Закону України про «Соціальні послуги» стало важливим кроком держави не лише у напрямку соціальної політики, але й слугує ефективним приводом для розвитку громадянського суспільства.

При цьому відповідні підзаконні акти, що передбачатимуть механізми та порядки реалізації положень Закону, мають обов'язково передбачати створення конкурентного середовища для надавачів цих послуг, контроль за їх якістю та відповідністю реальним потребам, а також передбачати в обов'язковому порядку включення складових молодіжної політики.

При цьому важливим є запровадження механізмів надання соціальних послуг саме за напрямком молодіжної політики на місцях, особливо в контексті розвитку територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Про соціальні послуги : Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
2. Про Обласну цільову соціальну програми розв'язання пріоритетних проблем з використанням механізму соціального замовлення на 2019 рік : рішення Сумської обласної ради 7 скликання від 14.12.2018. URL: <https://cutt.ly/Jl2ZfnY>

Мирослав ТРЕЦОВ

*професор кафедри управління та адміністрування
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ,
к.е.н., д. держ. упр.*

ІНСТРУМЕНТИ ПОДАТКОВОГО СТИМУЛЮВАННЯ В ДЕРЖАВНІЙ МОЛОДІЖНІЙ ПОЛІТИЦІ

В Україні продовжують загострюватись негативні явища в сфері державної молодіжної політики, які охоплюють майже усі сфери надання публічних послуг, зокрема в галузі освіти, охорони здоров'я, соціального захисту молоді і, особливо, професійної підготовки і працевлаштування, що призводить до погіршення демографічної ситуації, зниження якості та кількості робочої сили, «відтоку мізків» за кордон та свідчить про необхідність термінової зміни пріоритетів державної молодіжної політики, удосконалення її законодавчої бази, інструментів та заходів органів державної влади і місцевого самоврядування в рамках реалізації стратегії забезпечення національної безпеки.

Досвід формування та реалізації державної молодіжної політики в різних країнах складався по-різному, тому багато в чому він був унікальним, неповторним і навряд чи його можна дублювати. У країнах Європи молодіжна